

Wat is Kerst voor een feest?

Bijbels, heidens, christelijk, post-christelijk, of Joods? En wat moeten we er in onze tijd mee aan?

Evert Van de Poll

Protestantse gemeente De Ontmoeting, Almelo, 8 december 2024 (leerdienst).

Inleiding: benamingen

Het woord 'Kerst' is een verbastering van de naam Christus. Kerstfeest is dus Christusfeest.

In feite zeggen alleen de Friezen het goed: Christ.

Katholieken zeggen *Kerstmis*, dat betekent Christus-mis en verwijst naar de hoogmis in de Kerstnacht, de heilige of gewijde nacht.

Van die laatste uitdrukking komt dan weer de Duitse naam *Weihnachten*, gewijde nacht. Die nacht is heilig vanwege de geboorte van het Christuskind in die nacht. Daarom heet het feest in het Spaans *Navidad*, geboorte.

Volgens de traditie valt die nacht midden in de winter, net na de zonnewende, dat is de kortste dag van het jaar waarna dagen weer beginnen langer te worden. Dat moment is in alle oude culturen al voor de komst van het christendom gevierd. In de oude Keltische talen heet de winterse zonnewende *noio* (nieuw) en *hel* (zon). Dat is later verbasterd tot *Noël*, de Franse naam voor Kerst.

1. Vragen

In de meeste kerken is dit een hoogtepunt, zo niet HET hoogtepunt van het kerkelijk jaar. Toch heeft Kerst altijd vragen opgeroepen in diverse kerken en stromingen in het christendom. Om er maar een paar te noemen:

- Is Jezus wel echt geboren in de nacht van 24 op 25 december, zoals de traditie het wil?
Antwoord: zeker niet. Lukas vertelt in zijn evangelie vlak na zijn geboorte de herders met hun schapen op het veld waren, maar dat past niet bij de winter. Er is een vrij aannemelijke theorie dat Jezus tijdens het Loofhuttenfeest is geboren, begin of medio oktober.
- Bestond er wel een kerstfeest of een soortgelijk geboortefeest van Jezus toen de zogenaamde kerstevangelieën werden geschreven – aan het begin van Matteüs en Lukas?
Antwoord: nee.
- Staat Kerstfeest wel in de Bijbel? Het antwoord is nogmaals nee.

De Bijbelse hoogtijden van Israël en wat de kerk daarmee heeft gedaan

Laten we maar eens even kijken naar de feesten en andere hoogtijdagen die wel in de Bijbel staan. Dat zijn de feesten van Israël, ingesteld in de wet van Mozes, de Torah. De meest volledige lijst daarvan staat in Leviticus 23. Hier volgt een overzicht

<i>Naam</i>	<i>Datum</i>	<i>Kenmerk</i>	<i>Betekenis</i>
Paasfeest (<i>pesach</i>)	14/1	Avondmaal	Uittocht uit Egypte
Ongezuurde broden	15-22/1	Geen zuurdeeg	Begin tocht door de woestijn
Eerste schoof	1 ^e dag na 15/1	Tempel	Begin oogstseizoen
Weken	50 dagen later (<i>pentekosta</i>)		Oogst van granen
Dag Bazuin (<i>sjofar</i>)	1/7		Oproep tot inkeer
Verzoendag (<i>kippoer</i>)	10/7	Vasten/gebed	Verzoening van zonden
Loofhutten (<i>soekkot</i>)	14-21/7	Tenten	Einde oogst, tocht door de woestijn

Jezus en de eerste Joodse discipelen hebben deze feesten gevierd.

Het Nieuwe Testament heeft ze niet afgeschaft en er ook geen andere feesten aan toegevoegd.

Wel gaven de eerste christenen een nieuwe betekenis aan enkele feesten. Het Paasfeest (*pascha*, van het Hebreeuws *pesach*) werd verbonden met Jezus' laatste avondmaal en zijn dood, het feest van de eerste schoof met zijn opstanding, en het Wekenfeest met de komst van de heilige Geest.

De overige hoogtijden werden niet langer gevierd en verdwenen uit zicht.

Duidelijk is wel dat volgens het NT Jezus niet is opgestaan op het Paasfeest en niet geboren op Kerst.

Iemands leven herdenken, niet op zijn geboortedag maar op zijn sterfdag

Daar komt nog iets bij: is het vieren van een geboortedagen wel zo Bijbels. In de Bijbelse tijd deed Israël dat niet. Wilde men iemands leven gedenken, dan gedacht men zijn of haar sterfdag. Dat is nog lange tijd de Joodse gewoonte gebleven. Dat was ook de gewoonte in de vroege kerk. Zo is bijvoorbeeld ook de heiligenkalender ontstaan, met de sterfdata van apostelen en tal van martelaren uit de eerste eeuwen.

In de Bijbel worden maar twee verjaardagen genoemd, van twee zeer bedenkelijke personages. De Farao die op de derde dag van zijn verjaardagsfeest de schenker in ere herstelde (Genesis 40:9-23) en Herodes die voor zijn verjaardagsfeestje het hoofd van Johannes de Doper wilde hebben (Matteüs 14).

Die voorbeelden waren voor de vroege kerk redenen te meer om geen verjaardagen te vieren. Het kwam dus niet bij hen op om de geboortedag van Jezus te vieren. Trouwens, zijn geboortedatum was niet bekend.

Men gedacht zijn leven op Pascha, de datum van zijn sterven, de 14^e van de eerste maand op de Joodse kalender. En op de zondag daarop herdacht men ook zijn opstanding. Dat is op den duur het christelijke Pasen geworden dat de plaats innam van het oorspronkelijke Bijbelse Pascha.

Epifanie, feest van de verschijning van Gods Zoon

Halverwege de tweede eeuw ontstond in de oosterse kerken het feest van Epifanie, van het Griekse woord *epiphanie*, goddelijke verschijning. Dat valt op 6 januari. Daarbij werden de tekenen van Jezus' goddelijkheid herdacht: om te beginnen de doop van Jezus door Johannes de Doper, toen er een duif op Jezus neerdaalde, als teken van de Geest die Hem vervulde. En God de Vader manifesteerde Zich door een stem uit de hemel klonk die zei: Deze is mijn geliefde Zoon. Later werden daar ook aan toegevoegd de wonderbaarlijke geboorte uit de maagd Maria, en nog weer later de aanbidding door de wijzen uit het oosten.

Ondanks alle vragen is Kerst gebleven

Omdat Kerst niet in de Bijbel staat en ook niet van een Bijbels feest is afgeleid, en omdat de vroege kerk geen geboortefeest kende, wilden sommige kerken Kerst afschaffen. Anderen hebben het om die rede zelfs nooit willen vieren.

Toch is Kerst gebleven.

Het is de eeuwen door zeer populair geweest, niet alleen als christelijk feest maar vooral ook als religieus en cultureel volksfeest. Met tal van gebruiken en gerechten. Met allerlei soorten van kerstmuziek en kerstversiering.

Nog altijd is Kerst in de meeste kerken een hoogtepunt, zo niet HET hoogtepunt van het kerkelijk jaar.

2. Oorsprong van Kerst

Maar de vraag blijft: hoe komen we aan dit feest?

Is de oorsprong christelijk, of heidens dat wil zeggen voorchristelijk, of misschien wel allebei?

Midwinterfeesten

Om die vraag te beantwoorden moeten we terug naar de tijd voordat het christendom de overheersende godsdienst werd in het Romeinse Rijk en daarna in heel Europa. In die voorchristelijke tijd vierden kenden alle volken wel een midwinterfeest.

Midwinter is de periode van 22 december, de kortste dag van het jaar, tot twee weken daarna wanneer de dagen weer duidelijk gaan lengen. Dat heeft ermee te maken dat de zon zijn laagste stand ten opzichte van de aarde bereikt en daarna weer gaat klimmen – althans voor het oog van de aardbewoners. Men spreekt van zonnewende, een vreemde term eigenlijk want het is niet de zon die zich omwendt maar de aarde die vanaf dan weer steeds dichter rondom de zon draait. Een half jaar later is er weer een wending en verwijdt onze planeet zich omgekeerd steeds verder van de zon. Voor onze tegenvoeters op het zuidelijk halfrond is het uiteraard net andersom, daar valt Kerst tijdens de langste dagen van het jaar in de midzomer. Maar dat terzijde. Waar ik het over wil hebben, is de oorsprong van Kerst, de relatie met de vroegere midwinterfeesten en met midwinter in onze dagen.

Sinds mensenheugenis is midwinter een bijzondere periode gemarkeerd door festiviteiten, speciale gerechten en cadeaus en vooral ook religieuze rituelen en plechtigheden. Zo vierde men dat het licht van de zon niet verdwijnt maar weer gaat winnen van de duisternis. En daarin zag men veelal de strijd van goden of geestelijke machten tegen het kwaad en het verderf. Zon, maan, planeten en sterren werden vaak beschouwd als goden, of als instrumenten van godheden. Dagen en maanden werden naar hen genoemd. Met de komst van het christendom verdween wel die oude religieuze wereldbeschouwing, maar niet al die kalendernamen. We zeggen nog altijd zondag, maandag, zaterdag (Saturnus) en maart (Mars).

Saturnalia, Sol Invictus

In het Romeinse Rijk in de eerste eeuwen van onze jaartelling vierde men tijdens midwinter de Saturnalia of Saturnusdagen, die bijzonder populair waren, vooral in de hoofdstad Rome en in steden met een omvangrijke Romeinse bevolking. Twee weken lang werden alle rollen omgedraaid – als teken van de wending van zon. Men vierde dan de ‘wedergeboorte’ van de zonnegod *Sol Invictus* (de ‘onoverwonnen Zon’). Men mocht dan doen wat anders verboden was. Hier en daar werd een klein kind tot tijdelijke koning gekozen – een gebruik dat nu nog steeds bestaat tijdens volksfeesten her en der in Europa.

In Rome en andere gebieden werd een van de ter dood veroordeelde gevangenen uitgekozen om als winterkoning de scepter over de feesten te zwaaien. Dit gebruik bestond ook onder andere volken.

Zowel in Rome als daarbuiten was de midwinterviering een tijd van overmatig eten, drinken, losbandigheid en seksuele uitspattingen, en orgieën voor de elite. Maar na twee weken, op 6 januari, was de pret voorbij en keerde de oude orde terug. De winterkoning verloor zijn kroon, werd weer gewoon boef en alsnog geëxecuteerd.

Gezien de religieuze betekenis en de praktijken van de midwinterfeesten spreekt het vanzelf dat de christenen in alle delen van het uitgestrekte Romeinse Rijk zich daar verre van hielden. Die afzijdigheid was voor de critici van de christelijke religie een reden te meer om haar aanhangers te beschuldigen van atheïsme (‘ze geloven niet in onze goden’) en het ondermijnen van de sociale orde (‘ze doen niet mee met iedereen’). Maar deze houding dwong ook respect af en bevorderde de verbreiding van het christelijk geloof die in de tweede en derde eeuw een opzienbarende omvang kreeg. Veel soldaten kwamen tot geloof.

De omkeer van keizer Constantijn

In 312 vindt er bij de Brug van Milvius in Noord-Italië een beslissende veldslag plaats tussen de twee rivaliserende keizers van het westelijke deel van het Romeinse Rijk: Constantijn I en Maxentius. De slag werd gewonnen door Constantijn. Hij verklaarde dat hij de overwinning aan de God van de christenen te danken had. Volgens bisschop Eusebius van Caesarea, die

een biografie van Constantijn schreef, had deze vlak daarvoor een droom gehad waarin hij een teken zag met de boodschap: 'in dit teken zult u overwinnen'. Dat teken bestond uit de twee Griekse letters X en P. Destijds gebruikten christenen dat als aanduiding voor Christus, de Griekse naam voor Messias. De beginletters zijn X en P. Hoe wist Constantijn dat dit het teken van Christus was? Ongetwijfeld dankzij christelijke soldaten in zijn leger.

Van christenvervolging tot kerstening

Of Constantijn zich toen ook echt heeft bekeerd tot een persoonlijk christelijk geloof is een vraag waar historici nog altijd over twisten, maar feit is wel dat hij zich verbindt met de kerk. Een jaar later vaardigen hij en de keizer van het oostelijke Romeinse Rijk het Edict van Milaan uit waarin zij godsdienstvrijheid verleenden aan de christenen in het hele Rijk – ook aan andere geloofsgroepen overigens. Voortaan mochten ze kerken bouwen en kregen ze eerder geconfisqueerde goederen terug. Met dit edict kwamen de christenvervolgingen in het Romeinse rijk definitief ten einde.

Dat betekende een gigantische wending, te vergelijken met de zonnewending in de winter. Tot die tijd was het christendom een vervolgte minderheid, in de jaren daarna wordt het de officiële religie van het staatsapparaat. De twee gaan een feitelijk verbond aan. De kerk steunt de keizer en de keizer steunt de bouw van kerken en de verbreiding van het christendom te bevorderen.

Tegengaan van midwinterfeesten

Terug naar de begintijd. Eén van de eerste uitdagingen waar de kerkleiders voor kwamen te staan waren de midwinterfeesten. Ze slaagden er maar niet in deze uit te bannen. De mensen lieten zich dit niet zomaar ontnemen, ook al stonden de praktijk ervan op gespannen voet met de moraal van de nieuwe officiële godsdienst in Rome.

Een alternatief – geboortefeest van Christus, Rome 336 AD

Het is in deze context dat de bisschop van Rome zo rond het jaar 336 een nieuw feest invoerde, het geboortefeest van Jezus. Dat feest bestond toen nog niet. Christenen waren tot die tijd geen voorstander van geboortefeesten, om redenen die ik al even noemde.

Theologen en kerkleiders in de vierde eeuw wisten wel dat het Nieuwe Testament geen geboortedatum voor Jezus noemt. Desondanks vonden ze het gepast dat christenen de geboorte van Jezus vieren, en wel in de nacht van 24 op 25 december. Dat ze die datum aanmerkten als geboortedag van Jezus heeft er zeker mee te maken dat dit destijds in Rome gold als de 'geboortedag' van *Sol Invictus*, de 'onoverwonnen zon'. De zon die het van het duister wint, midden in de winter.

De boodschap van het nieuwe feest was: Christus is de 'Zon der gerechtigheid' en de ware *Sol Invictus* (Maleachi 3:20). Christus is het ware licht dat alle mensen verlicht (Johannes 1), en dat is doorgebroken in onze duisternis. Door zijn komst bracht Hij een geestelijke zonnewende teweeg, een nieuw begin voor de mensheid.

Sommigen doen het Kerstfeest af als een vorm van heidendom met een christelijk sausje eroverheen. Maar dat is onjuist. Dit is in oorsprong een christelijk feest, met een door en door Bijbelse boodschap, dat is ingevoerd juist als tegenhanger van heidense religiositeit en als alternatief voor de midwinterfeesten van destijds.

Al meteen vanaf de invoering van Kerst werd het een geweldig succes. Het verbreidde zich over het hele Romeinse Rijk en zelfs ver daarbuiten.

Wel was aanvankelijk een zekere concurrentie met Epifanie. Maar in de loop van de tijd werden de twee aan elkaar gekoppeld in de zogenaamde cyclus of kring van Kerst. Dat is een reeks van vieringen vanaf de adventszondagen tot Kerst, en daarna via Sint Silvester (oudjaar), het feest van de besnijdenis van Jezus op 1 januari tot aan Epifanie op 6 januari.

Later is daar ook Driekoningen aan toegevoegd, dat gaat over de komst van de wijzen uit het oosten. De Bijbeltekst zegt echter niet dat het er drie waren, ook niet dat ze koningen waren.

3. De kerstening (christianisering) van samenleving en cultuur

Vanaf de omkeer van Constantijn gaan de kerk en de politieke machthebbers in Europa zich inspannen voor de zogenaamde kerstening van de samenleving en de cultuur. Dat wil zeggen, de wetgeving verbinden met de morele wetten van de Bijbel, en het maatschappelijk leven zoveel mogelijk verbinden met de erkenning en verering van de God van de Bijbel en van Jezus Christus als de Verlosser van alle mensen. Ook gaat men elementen van de bestaande cultuur een nieuwe betekenis geven, in relatie met de Bijbel en de christelijke godsdienst. Men noemt dat wel ‘kerstening’, een ouderwets woord dat hetzelfde betekent als christianisering van de maatschappij en de cultuur. Dit streven is doorgezet tijdens de middeleeuwen en tot ver in de moderne tijd.

Een christelijk feest – Kerst en cultuur

Een toonvoorbeeld van kerstening is Kerst. Uit de veelheid van naamgevingen blijkt wel hoezeer het Kerstfeest is verbonden met de cultuur van ieder volk. Dat is altijd zo geweest. Al in het oude Rome gebruikte men voor de viering van het geboortefeest elementen van de midwintervieringen voor zover die strookten met de christelijke moraal. Zodoende werden deze oude gebruiken in een nieuwe, christelijke context geplaatst. Een concrete vorm van kerstening van de samenleving.

Die verbinding met de bestaande cultuur is een constant gegeven in de hele kerkgeschiedenis. Overal waar het evangelie gehoor vond, werden voorchristelijke riten en gebruiken en tradities die niet indruisen tegen de christelijke leer, ingeweven in de christelijke feesten en gebruiken. Wanneer men gebruiken overneemt, vervangt men de oude betekenis door een nieuwe, christelijke betekenis.

Tegenwoordig maken sommige christenen nogal bezwaar tegen de viering van Kerst omdat het in feite van heidense oorsprong zou zijn. (Heidenen wil zeggen: de niet-Joodse volken, hun heidense religies gaan vooraf aan het christendom.) Men wijst dan op tal van gebruiken die ook in andere voorchristelijke religies voorkomen.

Kerstboom en kerststal

Bijvoorbeeld de kerstboom. Deze wordt soms in verband gebracht met de verering van de koningin des hemels (Venus?), genoemd in Jeremia 2-10, en dus verwerpelijk geacht. Maar dat is natuurlijk onzin. In Jeremia's tijd was er geen Kerstfeest laat staan een kerstboom, en geen enkel christen die een kerstboom in of voor het huis zet heeft daarmee ooit een heidense godin vereerd!

De traditie van de kerstboom is afkomstig uit de Elzas en de Vogezes, aan het eind van de middeleeuwen. Daar groeien dennenbomen in overvloed.

De kerststal, een andere populaire traditie, is bedacht door Franciscus van Assisi in de dertiende eeuw, als een manier om het evangelie uit te leggen aan het gewone volk dat veelal ongeletterd was en niets begreep van het Latijn in de kerkelijke misvieringen. Een evangelisatiemiddel dus.

4. Ontkerstening van Kerst

Vandaag, bijna zeventien eeuwen verder in de tijd, is de slinger helemaal de andere kant op geslagen, naar de ontkerstening van Kerst. Dat heeft te maken met de ontkerkelijkheid en de ontkerstening van de samenleving. Deze nemen sinds de jaren 1970 in omvang toe, zodanig dat een groot deel van de bevolking in de van oudsher gechristianiseerde landen geen binding hebben met de christelijke levensbeschouwing en geloofspraktijk.

Nu zou men denken: wanneer je niet gelooft in de Bijbelse boodschap van God die zijn Zoon als mens op aarde liet komen, in de persoon van Jezus van Nazareth, om de mensheid het licht van een nieuw leven te brengen, dan heeft het geen zin het geboortefeest van die Jezus te vieren. Dan stop je er toch gewoon mee?

Maar nee, evenmin als de oude Romeinen zich het genot van het traditionele midwinterfeest van toen niet zomaar lieten ontzeggen door de kerk die dat immoreel vond, zo willen buitenkerkelijke of randkerkelijke Westerlingen van tegenwoordig zich de gezellige gebruiken en vooral de romantiek van de kerstdagen niet laten ontnemen die zich in de loop der eeuwen hebben ontwikkeld. De leuke dingen van Kerst blijven behouden door het feest te ontkersten tot een seculier midwinterfeest.

Van Sinterklaas tot de Kerstman van Coca-Cola

Het icoon van het postchristelijke midwinterfeest is de kerstman, een nietszeggend sprookjesachtig personage dat is ontleend aan oude verhalen over een liefdadige bisschop Santa Claus, de Amerikaanse versie van onze Sinterklaas, en een denkbeeldige goedaardige man met zijn rendieren ergens in koude noorden. Hij heeft geen pretenties, geen boodschap van verlossing. Hij hoeft niet te worden geloofd of aanbeden. Hij laat ieder vrij in zijn opvattingen en keuzes en verplicht de mensen tot niets, behalve dan tot veel mooie cadeautjes kopen, en... cola drinken. Want de huidige vorm van *Father Christmas* is in de jaren 1930 bedacht en gepopulariseerd door de marketingafdeling van Coca-Cola.

Wel of geen kerstboom en kerststal in het stadhuis?

Velen gaan onnadenkend in deze beweging mee, volgend in het spoor dat wordt aangegeven door een kleine maar invloedrijke minderheid van secularistische intellectuelen en actiegroepen. Wat we de laatste jaren zien gebeuren, is dat die minderheid bewust aandringt op het wegdringen van het oorspronkelijke geboortefeest uit de publieke sfeer. Voor hen is Kerst als midwinterfeest een seculier cultureel gebeuren, zonder religie, en moet het dus ontdaan worden van zijn christelijke elementen.

In Frankrijk en andere Zuid-Europese landen zijn de mikpunten kerstbomen op het stadsplein en in openbare gebouwen zoals stadhuis, scholen, ziekenhuizen...

En vooral kerststallen in het gemeentehuis. De laatste zijn zeer geliefd en staan in het verband van een eeuwenoude, populaire traditie van prachtige kerstallen waarin het geboorteverhaal van Jezus wordt uitgebeeld met wassen beelden gekleed in lokale klederdracht waarin men vaak plaatselijke personen kan herkennen. Een manier om je als bevolking in het kerstverhaal te situeren.

De kerststal in al zijn vormen is een niet meer weg te denken onderdeel van de cultuur geworden. Maar ieder jaar weer komen organisaties voor de verdediging van mensenrechten tegen dit gebruik in het verweer, ook al kan men zich in de verste verte niet voorstellen hoe dit een bedreiging zou kunnen vormen voor welk mensenrecht dan ook. Zij vinden de kerststal een religieuze propaganda, ergeren zich daaraan en willen deze dus uit de openbare ruimte verwijderen. En het liefst ook uit de algemene culturele sfeer. Ze dagen burgemeesters voor de rechter om deze voorstellingen uit de openbare gebouwen te verwijderen omdat deze niet stroken met de scheiding tussen kerk en staat. De afgelopen jaren hebben rechters in sommige plaatsen hen wel in het gelijk gesteld, in andere niet. Sommige burgemeesters geven gehoor aan de sommatie tot verwijdering van de kerststal, anderen weigeren dat, met als argument dat dit geen religieuze propaganda is maar een uiting van de volkscultuur waaraan mensen gehecht zijn.

Symptoom van diepgaandere beweging tegen de christelijke godsdienst

De kerstbomen- en kerststallenstrijd mag op het eerste gezicht onbeduidend lijken. Veel christenen in noordelijke landen begrijpen er niet veel van en halen er dan ook hun schouders

bij op. Maar goed beschouwd, is zij is een symptoom van een veel diepgaandere beweging, met als inzet de fundamenteën van de samenleving. Het streven om het 'oude' christelijke kerstfeest volledig terug te dringen tot de privésfeer, binnen de muren van huizen en kerken, staat in een veel bredere verband, namelijk de sterke intellectuele en politieke beweging in de Westerse wereld om bestuur, politiek, samenleving en de cultuur te ontkoppelen van de religieuze en morele waarden en normen van het christendom die historisch gezien aan de Westerse cultuur ten grondslag liggen. Zo wil men een nieuwe wereld bouwen op basis van de autonome mens, waarin ieder individu vrij is om te leven zoals hij of zij dat individueel wil en goed acht. In dat ideaal past geen religie of morele wet waaraan mensen zich bij voorbaat zouden moeten houden.

In Nederland is er nog niet zoveel verzet tegen de symbolen van Kerst, maar ik denk dat dit niet lang meer op zich zal laten wachten. Ook hier zijn ideologische krachten werkzaam die ijveren voor het zogenaamde mensenrecht op vrijwaring van religieuze propaganda. Tegelijkertijd willen diezelfde krachten de vrijheid van *godsdiens*t beperken tot de vrijheid van *eredienst*, zodat de aanwezigheid van religieuze symbolen en de propaganda van een religie in de publieke sfeer erbuiten valt.

5. Kerst vieren? Zo ja, hoe en wat?

In deze situatie zouden gelovigen en kerken van de weeromstuit kunnen reageren met een soortgelijke ontkoppeling tussen kerst enerzijds en de publieke sfeer van samenleving en cultuur anderzijds.

Afschaffen?

Een van de opties is dan helemaal geen kerst meer te vieren, en ons te houden aan de Bijbelse hoogtijdagen en hun christelijke afgeleiden: Pasen, Pinksteren, en misschien ook wel Loofhuttenfeest. Dat kan, maar dan verlies je wel een belangrijk contactpunt met de samenleving en de cultuur.

Geheel ander feest?

Een andere optie is Kerst te vieren maar het feest geheel te ontdoen van traditionele culturele elementen zoals een kerstboom, kerstversiering, cadeaus, wenskaarten, een copieus diner, zoete en nostalgische kerstconcerten, adventskalenders, en wat dies meer zij.

Maar dan doet men precies wat het secularisme wil, namelijk de geloofspraktijk geheel afzonderen in de privésfeer.

Geen scheiding maar verbinding met samenleving en cultuur

De uitdaging is juist geloof en cultuur met elkaar te verbinden. Daarom mogen we Kerstfeest vieren met gebruikmaking van tradities en gebruiken die een onderdeel zijn geworden van de algemene cultuur en die ons daarom verbinden met anderen in de samenleving, terwijl ze tegelijkertijd ook iets van de boodschap van Christus kunnen vertolken. Maar wel kritisch op het punt van vermenging. Zo zal ik zelf nooit vijfpuntige sterren ophangen, omdat het een bewust seculier alternatief is voor Bijbelse ster van verlossing, en van de Davidsster.

Terug naar de Bijbelse betekenis van wat we vieren met Kerst –

In de huidige situatie worden we genoodzaakt opnieuw stil te staan bij wat dan wel de zin en betekenis van Kerst is. Ontdaan van wat er traditioneel allemaal is bijgekomen en wat er van de Bijbelse verhalen is verdraaid. Ontdaan ook van de romantiek en de sfeer die eromheen hangt, en van de seculiere invulling van Kerst als een niet-religieus midwinterfeest.

Een christelijke viering van een Joodse geschiedenis

Wanneer je het evangelie van de geboorte van Jezus goed beschouwt, speelt het zich helemaal af binnen het Joodse volk, binnen Israël. Bijna alle hoofdrolspelers zijn Joden. Ook Jezus Zelf is naar zijn menselijke natuur een Jood, wat betekent dat het goddelijke Woord Jood is geworden.

Kortom, Kerst is in feite een christelijke viering van een Joodse geschiedenis.